

κατασάσεως τῆς Ἰλλυρίας. Ἐπειτα ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Πασσαρῶνα, καὶ ἐχειμάζεν ἐκεῖ. Ὁ δὲ Παῦλος Αἰμίλιος περιῆλθεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐλεηλάτει τὰς πόλεις ἐκείνας, αἷ ἐποῖται συνεμάχησαν μὲ τὸν Περσεία, καὶ τέλος ἦλθε καὶ εἰς τὴν Πασσαρῶνα.

§. 19. Πλησίον εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐστρατοπέδευεν ὁ Ἀνίκιος. Ὄθεν πρῶτον ἔγραψε πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἔχει προσαγὴν τῆς Συγκλήτου, νὰ λεηλατήσῃ τὰς πόλεις τῆς Ἠπειροῦ, ἕσαι συνεμάχησαν μὲ τὸν Περσεία, καὶ νὰ διαμοιράσῃ τὰ λάφυρα εἰς τὸ ἐράτευμα. Διὰ τοῦτο τὸν εἰδοποιεῖ, νὰ ἰξεύρῃ καὶ αὐτὸς τὴν αἰτίαν, καὶ νὰ προσέχῃ. Ἐπειτα ἔπεμψεν εἰς πᾶσαν πόλιν ἕνα ταξίαρχον, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον, κατὰ τὴν παραγγελίαν αὐτοῦ, ὅτι ἦλθον νὰ λάβωσι τὰς φρουράς ἐκ τῶν πόλεων, ἵνα μείνωσιν οἱ Ἠπειρώται ἐλεύθεροι, ὡς καὶ οἱ Μακεδόνες. Ἐν τούτοις δὲ παρήγειλε νὰ πέμψωσι πρὸς αὐτὸν οἱ Ἠπειρώται ἀφ' ἐκάστης πόλεως δέκα πολίτας, τοὺς πρωτίστους καὶ ἐπισημοτάτους. Πρὸς τούτους δὲ εἶπεν, ὅτι θέλει νὰ ἰδῆ πόσον χρυσίου καὶ ἀργυρίου εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἠπειρον, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ συνάξωσιν ὅλον τὸ χρυσίου καὶ ἀρ-

γύριον ἐκ τῶν οἰκῶν ἐκάστης πόλεως καὶ ἐκ τῶν ναῶν, εἰς τὴν ἀγοράν. Ἐν ᾧ δὲ ἐγίνοντο ταῦτα, οἱ Ταξίαρχοι περιέστησαν τὰ στρατεύματα εἰς τὰς πόλεις καὶ ἀγορὰς, ἵνα φυλάττωσι δηλαδὴ τοὺς θησαυροὺς τούτους. Ἡ παραγγελία ἦτον, νὰ συναχθοῦν ταῦτα εἰς ἡμέραν προσδιωρισμένην τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἀγοράν· καὶ τὴν τετάρτην ὥραν τῆς ἡμέρας ταύτης, νὰ δοθῆ παυταχοῦ τὸ σημεῖον τῆς λεηλασίας, ἀρπαγῆς καὶ ἀνδραποδισμού. Ὅθεν ἐξηνδραπείδισαν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ἑκατὸν πενήντα χιλιάδας ἀνθρώπους· ἐλεηλάτησαν ἐσδομηῆντα πόλεις, ἔπειτα κατέσκαψαν τὰ τεῖχη αὐτῶν ἐκ θεμελίων. Ἐπωλήθησαν δὲ ταῦτα πάντα, τὰ ὅποια ἦσαν τόσου πολλὰ, ὥς ἔλαβεν ἕκαστος ἵππεῖς, τετρακόσια δεινάρια· καὶ ἕκαστος πεζοὺς διακόσια (α). Μετὰ δὲ ταῦτα, ἀφ' οὗ ἐσφράγισεν εἰς τὴν Ἡπειρου τὰ ἀνδραγαθήματα τῆς λεηλασίας ὁ Διμίλιος, ἔλαβε τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ἦλθεν εἰς τὸν Ὀρικόν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπέρασεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐμεινε τοί-

---

(α) Ὁ δὲ Μελέτιος λέγει, ὅτι ἔλαβεν ἕκαστος ἑξήκοντα δραχμὰς, καὶ νομίζει, ὅτι ἦσαν ολίγα τὰ λείψανα, ὡς ἐκφράζεται.

νυν ὁ Ἀνίκιος εἰς τὴν Ἡπειρον, καὶ μετ' ολίγου
 ἠτοιμάζετο καὶ αὐτὸς νὰ περάσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν·
 ἔπρεπεν ὅμως νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸς αἰχμαλώτους.
 Ὅθεν ἐσύναξε καὶ τοὺς λοιποὺς Ἡπειρώτας καὶ
 Ἀκαρνάνας, καὶ ἔλαβε τοὺς ἐπισήμους αὐτῶν εἰς
 τὴν Ῥώμην, προφασίζόμενος, ὅτι εἶναι ὑποπ-
 τοί. Ἀφήκαν δὲ πάλιν τὴν δημοκρατίαν τῶν Ἡ-
 πειρωτῶν, καὶ προσάτην αὐτῆς, τὸν ῥηθέντα Χά-
 ροπα. Τοιαύτην καταστροφὴν ἐδοκίμασεν ἡ Ἡπει-
 ρος, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εὐρίσκονται οὔτε ἐρείπεια, οὔ-
 τε πέτραι, οὔτε οἱ τύποι τῶν παλαιῶν πόλεων (α).

β. κ'. Ὁ Ἀνίκιος λοιπὸν ἔλαβε τοὺς καλοὺς
 καὶ δικαίους πολίτας αἰχμαλώτους, καὶ ἄλλους
 μὲν ἐφόνευσεν, ἄλλους δὲ ἔφερεν ὡς ἀνδράποδα
 εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἀφήκε τὸν προδότην Χάρο-
 πα, τὸν ἐπιστήθιον φίλον τῶν Ῥωμαίων, διοι-
 κητὴν τῆς Ἡπείρου. Ὅθεν ὁ Χάροψ εὐρῶν τοιαύ-
 τὴν εὐκαιρίαν, ἔχων καὶ τοσαύτην ὑπὸ τῶν Ῥω-
 μαίων ἀδειαν καὶ ἐξουσίαν, ὑπερέβη πάντας τοὺς
 αἰετηρίους ληστὰς καὶ τυράννους. Ἐπειδὴ ἦτον φύ-
 ση πονηρὸς καὶ κακοῦργος· ἔπειτα καὶ νέος ἔτι,

(α) Πολύβ. Ἀπεισπομζ ζ'. Τέτ. Λίβ. μτ'. 33. 34.
 Στράβ. η'. ζ. 3.

καὶ τρίτον, ἔλαβεν ὑπουργοὺς καὶ συνεργοὺς πάντας τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ ἄρπαγας, ὤμοιους καὶ κακούργους, διότι ὁ ὅμοιος τὸν ὅμοιον ἀγαπᾷ, κατὰ τὴν ἀπλήρη παρουσίαν. Ὁ Πελοπίδης λέγει, ὅτι δὲν πιστεύει πλὴν ἐφάνη ἄλλος ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον Σαρκοφάγος καὶ κακούργότερος τοῦ Λάπρος τούτου. Πρώτου συνεργάτην τῆς κακουργίας εἶχε τὴν μητέρα αὐτοῦ Φιλότιδα καλουμένην, ἣτις ἐγέννησεν υἱὸν ἀξίου τῆς αὐτῆς προαιρέσεως, ὥστε ὁ υἱὸς ἦν τῆς μητρὸς, καὶ ἡ μήτηρ τοῦ υἱοῦ ἐπαιδὴ ὑπερέβαινε καὶ αὐτὴ τὴν γυναικείαν φύσιν κατὰ τὴν ἀδικίαν καὶ κακουργίαν. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἦτον καὶ τινεὶ γέροντες Μύρτων ὀνομαζόμενοι, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νικάνωρ. Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν μὲν φίλοι τῶν Ῥωμαίων, ὅμως πρότερον ἐφαιύοντο, καὶ τῷ ὄντι ἦσαν, μέτριοι καὶ δίκαιοι, καὶ διὰ τοῦτο εἶχον ὑπόληψιν τριαύτην. Τότε δὲ μετεβλήθησαν ἀνελπίστως καὶ παραδόξως, καὶ ἐγένοντο συνεργοὶ τοῦ Χάρουπος. Διὰ τοῦτο κατὰργηθῆναι ἐνόμιζον οἱ Ἰππεῖοι, ὅτι τὰ κακὰ ταῦτα γίνονται μετὰ λόγου, καὶ μετὰ τῆς γνώμης τῶν Ῥωμαίων, βλάπτουτες σύμφωνον καὶ τὸν γέροντα καὶ δίκαιον Μύρωνα, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νικάνωρα. Τὰ δὲ κακὰ ἦσαν τριαύτα καὶ ἀπαράλ-

λακτα, οἷα ἐπραξαν καὶ οἱ τριάκοντα τύραννοι πρό-
 τερων εἰς τὰς Ἀθήνας. Κατὰ τοῦτο μύθου ὑπερέ-
 βαιεν ὁ Χάρων ἐκείνου, καλῶτε ἐφύευσε καὶ ἐ-
 ξήρισε καὶ πολλὰς γυναῖκας. Αὐτὸς μὲν ἔγων ἄν-
 δρας κατασκόπους, εὔρισε πάντας τοὺς πλουσίους
 ἀνδρας· ἢ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἔχουσα γυναῖκες κα-
 τασκόπους, εὔρισκε τὰς πλουσίας γυναῖκας. Ἰαὶ
 ἢ μὲν εὐλογοφανῆς κατηγορία ἦτον, ὅτι θεὸν ἀ-
 γαποῦν τοὺς Ῥωμαίους. Τὸ δὲ κριτήριον, ἢ μὲν ἄ-
 λου τὸ φουετήριον, ἦτον εἰς τὴν Φοινίκην·
 Ἰαὶταὶ δὲ ἦσαν οἱ συνεργοὶ καὶ φίλοι τοῦ Χάρω-
 νος. Διὰ τὰ φάινεται ὅμοις δημοκρατικῶν τῶ
 πράγμα, εἶχε καί τινας ἄλλους ἀδυνάτους καὶ
 πτωχοὺς, φοβουμένους καὶ τρέμουτας αὐτῶν, ἢ
 διά τινων δώρων ἐξαπατωμένους. Ὅθεν ἢ ἀπί-
 ρταις τοῦ κριτηρίου ἐγένετο πάντοτε διὰ θούνα-
 του, καὶ ὄχι διὰ ἐξορίας. Τὰ δὲ χρήματα τού-
 του τῶν φουετομένου ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐ-
 λήθαιεν ὁ Χάρων. Ἄλλους δὲ πάλιν ἐφύευσε
 ὀναρσῶν εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ἄλλους μυσικῶς καὶ
 δολίως διὰ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ, εἰς τὰς οἰ-
 κίας, εἰς τοὺς ἀγροὺς, εἰς τοὺς ὄρους, καὶ
 ὅπου ἄλλοῦ εὐρίσκοντο καταγνώμενοι εἰς τὰ ἔρ-
 γα αὐτῶν. Ὅσοι δὲ προέλαβον τὸ κενὸν καὶ ἔφου-

γον, αὐτοὶ μὲν ἐσώθησαν, τὰς δὲ περιουσίας αὐ-
τοῦ Ἰλαίου ὁ Λάροψ, ἔπειτα κατεδίκασε καὶ
αὐτοὺς εἰς Δάμαρον ἐπὶ τοῦ κριτηρίου.

β. καὶ. Τροσῆτον δὲ μέγα ἔγινε τὸ κακόν,
ὅτε ἐφύλαττο οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Ῥώμην, ἀλ-
λὰ καὶ εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ σχεδὸν ἐπι-
σταν τοῦ Χόροπα καὶ οἱ Ῥωμαῖοι. "Ἐτι δὲ ἄλ-
θου εἰς τὴν Ῥώμην πρέσβεις ἐκ τῶν φυγάδων Ἠ-
πειρωτῶν, καὶ ἐζήτησαν δικαιοσύνην. "Ὅταν ἔλθου
εἰς τὴν Ῥώμην οὐ δικαιολογήσῃ, ἔρχου καὶ τοῦ
Μάρωνα σὺδικον, φέρων καὶ πολλὰ γράμματα.
"Ἀλλ' οἱ δύο πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων τότε, ὁ
Βιόρκος ἔ. Λεύκιος, δὲν τὸν ἐδέχθησαν εἰς τοὺς οἴ-
κους αὐτῶν, μήτε ὠμίλησαν μὲ αὐτόν. Αὕτη δὲ
ἡ δικαία ἀπερροπή ἐγχαρποίησε πολὺ πάντας
τοὺς ἐκεῖ εὐρισκαμένους τότε πρέσβεις καὶ λοι-
πους τῶν Ἑλλήνων. Μήτε ἡ Σύγκλητος ἐδέχθη
τὴν ἀπολογία αὐτοῦ, ἀλλ' ἔπεμψεν ἐφόρους,
οἱ ἐξετέτακται εἰς τὴν Ἠπειρον τὸ πρᾶγμα. Ὁ
Λάροψ ὅμως ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Ἠπειρον,
καὶ ἔλεγε, ὅτι ὅσα ἔπραξεν, ὅλα ἔγιναν κατὰ
τὴν γυμνίαν τοῦ Ῥωμαίου· καὶ φαίνεται ὅτι οἱ
καλλύοντες ἐφόροι ἔκριναν αὐτοῦ ἀθῶον. Ἡ δὲ ῥη-
ταία ἀπερροπή ἦτον πρόσχημα μόνον· ἐπειδὴ,

ὡς λέγει ἄλλοθεν ὁ Πολύβιος (α), τότε μόνον ἠλευθερώθησαν ἐκ τῆς τυραννίας αὐτοῦ οἱ Ἰπαιῶται, ὅταν ἀπέθανεν εἰς τὸ Βρευτήσιον μὲ θάνατον φυσικόν. Τοιοῦτους τυράννους εἶχον καὶ οἱ Αἰτωλοὶ, καὶ Ἀκαρνανεῖς, καὶ ἄλλοι, ἀφ' οἷς ὑπεσώθησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Τὰ δὲ μετὰ τούτα συμβεβηκότα δὲν ἀναφέρονται, ἐπειδὴ βεβαιοῦς δὲν ἦσαν ἀξιόλογα. Ἔτι δὲ δὲν σώζονται καὶ τὰ ἱστορικὰ βιβλία, τὰ ὅποια περιεῖχον ἴσως καὶ τὰ μετὰ ταῦτα (β).

δ. κβ'. Μετὰ ἑκατὸν τριάντα ἑπτὰ χρόνους, ὅτε ἐνίκησεν ὁ Αὔγουστος τὸν Ἀντιώνιον εἰς τὸ

(α) κcerpt. de vit. κη'. λζ'. Περσέ. ρκζ'.

(β) Ὁ Γάλλος L. B. D. M. ἐπιγραφόμενος, ὅς τις ἐξέδωκε τὴν δίδομεν παλαιὰν Γεωγραφίαν, τῷ 1807, ἀναφέρει, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα πόλιν τῆς Ἰπείρου ἐχρημάτισεν τις Ἀριστότιμος τύραννος σκληρῶς, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀντιγόνου, ἐπιφέρον μάρτυρα ἀπλῶς τὸν Ἰουστίνον. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἐσφαλμένον, διότι αὐτὸς ὁ Ἀριστότιμος ἦτον τύραννος τῆς Ἰλίδος ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ οὐχὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἰπείρῳ, ὡς αὐτὸς ὁ Ἰουστίνος, λέγει βιβλ. κς'. Περσέ. α', ὅταν διεβίωθῃ τὸ Εἰρίοτιον εἰς Εἰρίοτιον. Διότι τῇ Ἰλίδι ἦτον πόλις τῶν Ἰπαιῶν. Ἔτι δὲ καὶ ὁ Πausan. Περσέ. Α'. καὶ Β'. Ιδ' α. καὶ ὁ Πλούταρχ. Περσέ. Αρσεν. ἔν Μίθρα καὶ Μαρσέ.

Ἄκτιου, πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, τριάντα χρόνους πρὸ χριστοῦ, ἔκτισε τὴν Νικόπολιν εἰς διαχωρισμὸν τῆς νίκης ταύτης, πρὸς τὸ βύρσιον ἀκρωτηρίου τοῦ κόλπου τούτου· ἔπειτα ἐκύναξεν εἰς αὐτὴν ἑκ δεκατριῶν πόλεων ἑκάστη τὰ ἑλενὰ λείψανα τῶν Ἑπερωτῶν, καὶ ἄλλων, ὡς μέλις ἐκαλλώπισε μίαν πόλιν ἐξ ἀπάτης σχεδὸν τῆς περὶ τὴν Ἀμβρακίαν Ἠπειρῶν, Ἀκαρουνίας καὶ Λευκάδος, ὡς λέγει τὸ ἐξῆς ἐπιγράμμα τῆ Ἀντιπάτρου (α).

„Λευκάδος ἀντί με Καῖσαρ, ἰδὲ Ἀμβρακίης
ἐριδῶλον,

Θυρρείου τε πέλειν, ἀντί τ' Ἀνακτορίου,

„Ἄργεος Ἀμφιλόχου τε, καὶ ὅποσα ράϊσατο
κύκλω

ἄσθ' ἐπιθρόσκων δουρομανῆς πόλεμος,

„Ἔστιο Νικόπολιν, θείην πόλιν ἀντιθεῖ νίκης

„Φοῖβος ἄραξ ταύτην δείκνυται Ἀκτιῶδος.

Δηλαδή, ἀντι τῆς Λευκάδος, τοῦ Θυρρείου, Ἀνακτορίου, Ἄργεος τοῦ Ἀμφιλόχου, καὶ ἄλλων πόλεων, τὰς ὁποίας ἐφθίειρεν ὁ πόλεμος, ἔκτισεν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τὴν Νικόπολιν, τὴν θείαν πόλιν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης αὐτοῦ. Θείαν πόλιν δὲ

(α) Ἀρβόλας. Τόμ. β'. 196.

λέγει, ἐπειδὴ ἦτον ἱερά τοῦ Ἀπόλλωνος κατέ-
 στησεν ὁ Κίαισαρ καὶ ἀγῶνα κατὰ πενταετείαν εἰς
 τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἀνάμνησιν τῆς νί-
 κης. Ταῦτα εἶναι λοιπὸν τὰ Ἡπειρωτικά, ἰδιαι-
 τέρως πῶς ἀναφερόμενα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπέπε-
 σον δι' ὅλου κοινῶς ὅλαι ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλάδος
 ὑπὸ τὴν ἀμεσον διοίκησιν τῶν Ῥωμαίων. Ἐπει-
 τα δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Βυζαντιῶν. Ταῦτα τοίνυν
 τὰ τελευταῖα συμβάντα συνέβησαν τριάκοντα ὀκ-
 τῶ χρόνους πρὸ Χριστοῦ, ὥστε οἱ Ἡπειρώται τό-
 τε ἦσαν ἔτι εἰδωλολάτραι, ὡς καὶ πάντες οἱ λοι-
 ποὶ Ἕλληνας καὶ Ῥωμαῖοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ Πολιτεύματος τῶν Ἡπειρω-
 τῶν, ἔθιμων, ἡθῶν, καὶ ἄλλων
 ἀξιολόγων.

§. α'. Τὸ πολίτευμα ἐκάστου ἔθνους ἔχει
 βάσιν τὴν Θρησκείαν, ἡ ὁποία εἶναι κοινὴ γνώ-
 μη παντὸς τοῦ ἔθνους· ἐπειδὴ πάντες οἱ ἄνθρω-
 ποι γνωρίζουσι τὴν ὑπαρξιν τοῦ Θεοῦ. Ταύτην
 εἰ τὴν ιδεάν ἐνεπύτευσεν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰς ψυ-
 χὰς τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὀρώμενον κάλλος τοῦ

ποντός, ἡ περιοδικὴ καὶ ἐναρμόνιος κίνησις τῶν
 οὐρανίων σωμάτων, καὶ αἱ πρὸς τροφήν καὶ δια-
 τήρησιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λοιπῶν ζώων γι-
 νόμεναι μεταβολαί. Διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἀρχαῖοι
 νομοθέται καὶ πολιτεὶαι διὰ μέσου ταύτης τῆς
 ἀετῆραρχίας ἐκείνης εἰσήγαγον νόμους καὶ
 πολιτείας, καὶ ἐξημέρῃσαν τοὺς τότε ὄγαιους
 καὶ ὀρεσιτρέφους ἀνθρώπους. Ὁ Μίνως ὁ νομο-
 θέτης τῆς Κρήτης ἔλαβεν, ὅτι ἔλαβεν τοὺς νόμους
 παρὰ τοῦ Διός. Ὁμοίως καὶ ὁ Ζάλευκος, Ζά-
 μοῦξ, καὶ αὐτὸς ὁ Σέλων καὶ Λοκούργος με-
 τὰ τὴν εὐνοίαν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐσερέωσαν τοὺς νό-
 μους αὐτῶν. Ἐπὶ οὗτω κατ' ὀλίγον ἤνωσαν τὴν
 πολιτικὴν μετὰ τὴν θρησκείαν, καὶ τοὺς νόμους
 τοὺς φυσικοὺς, μετὰ τοὺς νόμους τοὺς κοινωνικοὺς
 καὶ ἠθικοὺς, τοὺς εἰς κοινὴν καὶ ἀμοιβοίαν ὠ-
 φέλειαν τῶν ἀνθρώπων ἀφορῶντας, καὶ εἰς τὸν
 πληθυσμὸν καὶ διατήρησιν αὐτῶν συντελοῦντας.
 Τοῦτο ὅμως συνέβη πολὺ ὕστερον, ὅτε ἐπολλα-
 πλασιάσθη ἡ μάθησις, ἡ καλλιέργεια καὶ ὁ πο-
 λιτισμὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δὲ ἀρχαῖκή
 ἀπλότης εἶχεν ἀπλᾶ καὶ ἀπερίεργα καὶ τὰ τοιαῦ-
 τα, ὥστε ἐθυσίαζον ἀνθρώπους εἰς τοὺς θεοὺς,
 καὶ ἔβλαπτον ἀντὶ τὰ ὠφελήσωσι τὴν ἀνθρωπιά-

τητα. Ἄλλοι πάλιν ἐλάτρευον διάφορα ἀναίδητα ὑποκείμενα, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι καὶ τὰ δένδρα διαφόρων εἰδῶν, ἐλάτρευον εἰς ἓν μέρος ἓν δένδρον, καὶ εἰς ἄλλο ἄλλον. Οἱ δὲ Ἡπειρώται Πελασγοὶ ἐλάτρευον τότε τὴν δρυῖν.

§. β'. Πρῶτον ἐτρογον οἱ ἄνθρωποι χόρτα, ρίζας, φυλλὰ δένδρων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα βλαβερά καὶ θανάσιμα μάλισα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπέευσαν τροφὴν τὰς βαλάνους τῶν δρυῶν, καὶ ἴσως διὰ τοῦτο ἐτιμήσαν τὴν δρυῖν, ὠνόμασαν αὐτὴν καὶ φηγὸν ἀπὸ τοῦ φάγω. Ὅθεν συνηθροίζοντο οἱ ἄνθρωποι, ὅπου ἦσαν δάση δρυῶν, ἵνα ἔχῃσι πρόχειρον τὴν τροφὴν. Κάλλις δὲ τοιαῦτα δάση καὶ ἀφθονὰ εἶχε καὶ ἔχει ἡ Ἡπειρος. Διὰ τοῦτο ἴσως ἐτιμήθη ἡ δρυῖς ἰδιαιτέρως πως εἰς τὴν Ἡπειρον, ἐνομίσθη σύμβολον τῶν Ἡπειρωτῶν, καὶ ἱερὰ τοῦ Διὸς, ὡς εἶδ' ἔτι καὶ χρυσοῦς. Ὅθεν ὠνόμασαν αὐτὴν οἱ ποιηταὶ πολύφωνον καὶ πολύγλωσσον, καὶ μάλισα ἔλεγε, ὅτι ἐφθέγγοντο καὶ τὰ ξηρὰ αὐτῆς ξύλα, ὡς καὶ ἡ τρόπις τῆς Ἀργούσ. Εἰς τοῦτο δὲ ἴσως συήρογισε καὶ ἄλλο τι φυσικὸν περιστατικόν. Ὅπου ἔπιπτε κεραυνός, ὁ τόπος ἐκείνος ἐνομιζέσθαι

ἱερὸς τοῦ Διὸς. Παρατηρήθη δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ὁ κεραυνὸς διώκει πάντοτε τὰς ὄρνυς, καὶ μάλιστα τὰς μεγάλας, ὡς λέγει καὶ ὁ Ἄριστοφάνης. Φέρεται ὅμως καὶ ἄλλη αἰτία φυσικὴ κατ' ἀναφορὰν. Ὁ μὲν Ζεὺς ἐνομιζέτο ζωογόνον, διαφόρως λαμβανόμενος· ἢ ὡς αἶθῆρ, ἢ ὡς πῦρ, ἢ ὡς νοῦς τοῦ παντός, ἢ καὶ ἄλλως. Ἡ δὲ ὄρνυς εἶναι ὁμοίως ζωογόνος, παρέχουσα τὴν τροφήν τῶν ζώων. Ὅθεν ἐνομίσθη ἱερά τοῦ Διὸς κατ' ἀναφορὰν.

δ. γ'. Διὰ τούτους ἄρα τοὺς ἀρχαίους λόγους ἐλάτρευον οἱ Πελασγοὶ τότε εἰς τὴν Ἑπειρὸν μόνον τὴν ὄρνυ, ἄλλους δὲ θεοὺς οὐκ ἐγνώριζον. Ἐλάτρευον μὲν καὶ τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην καὶ τὰ ἄστρα, καὶ ἄλλα κτιστὰ, ὡς καὶ πάντα τὰ ἀρχαῖα ἔθνη, ὅμως ἀπλῶς καὶ ἀνοήτως, μὴ γνωρίζουτες ἔτι τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἢ ὠνόμαζον αὐτὰ ἄλλως, ὅπως ἤθελον αὐτοὶ. Τούτους λοιπὸν τοὺς θεοὺς ἐλάτρευον εἰς τὴν εἰκόνα τῆς ὄρνυς, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλέξαντες τὴν μεγίστην καὶ σεβασμιωτέραν ὄρνυ, ἔσκησαν τὸ θυσιαστήριον ἐπ' αὐτήν, κατέσκησαν ἐκεῖ καὶ τὸ μαντεῖον, ἔπειτα ἔκτισαν καὶ τὴν πόλιν Δωδώνην. Πλησίον δὲ τοῦ μαντείου ἦτον καὶ πηγή Δωδώνη.

νη καὶ ποταμὸς μικρὸς Δωδώνη ὀνομαζόμενος. Τοῦτο τὸ μαντεῖον ἦτον τὸ ἐπισημότετον καὶ ἀρχαιότετον τῆς Ἑλλάδος. Ὅμοιον δὲ μὲ αὐτὸ ἦτον τὸ ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου, καὶ τοῦ Ἄμμωνος τῆς Λιβύας. Ὅθεν λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ὅτι ἐκεῖθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν τὸ ἐν Δωδώνῃ μαντεῖον, ὡς ἐβεβαιώθη ἐκ τῶν Ἰερῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐκ τῶν Ἰερῶν τῆς Δωδώνης.

§. δ'. Οἱ μὲν Ἰερεῖς τοῦ ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου μαντείου τοῦ Διὸς ἔλεγον, ὅτι τινὲς ἔμποροι Φοίνικες ἔκλεψάν ποτε ἐκεῖθεν δύο Ἰερείας, καὶ ἐπώλησαν αὐτάς, τὴν μὲν μίαν εἰς τὴν Λιβύαν, τὴν δὲ ἄλλην εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐταὶ κατέστησαν τὰ μαντεῖα ταῦτα, ἡ μὲν τοῦ Διὸς Ἄμμωνος ἐν τῇ Λιβύᾳ, ἡ δ' ἄλλη τοῦ Δωδωναίου Διὸς ἐν τῇ Ἠπείρῳ, κατὰ μίμησιν τοῦ ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου Διὸς (α). Αἱ δὲ Ἰέρειαι τῆς Δωδώνης διηγοῦντο μυθολογικῶς πῶς τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο, ἔχουσαι βεβαίως κατὰ παράδοσιν τὴν Ἰσορίαν, τὴν ὁποίαν κατέφερον εἰς μυθολογίαν ἢ πολυχρόνιος ἐνσιδαιμονία. Ἐλεγον τοίνυν, ὅτι δύο μέλαιναί πελειάδες, (πε-

(α) Ὅρα περὶ τούτων πάντων ἐν τῇ Ἀγυγίᾳ, τόμ. γ'.

ριστοί) ἐπέτασαν ἐκ τῶν Θηβῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἡ μὲν μία ἦλθεν εἰς τὴν Λιβύαν, ἡ δ' ἄλλη εἰς τὴν Λαβύνην, καὶ καθήσασα ἐπέταυσε ὄρουσ, ἐλάλησε καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ὁ Ζεὺς θέλει ἐκ καταστῆθαι ἐκεῖ μαυταίου. Τότε ἐξερῶνυσε καὶ τὸ ἕνός ἐκείνου.

Ὁ Ζεὺς ἦν, Ζεὺς ἔστι, Ζεὺς ἔσσεται, ὦ μεγάλε Ζεῦ.

Ἐὰν καρπούς αὐταί, εἰὸ κλήζετε μητέρα γαίαν.

Οἴου, ὃ μὲν Ζεὺς ἦτον, εἶναι καὶ θέλει εἶναι.

Πόρου μέγας λοιπὸν εἶναι ὁ Ζεὺς. Ἡ δὲ γῆ βλα-

σάει τοὺς καρπούς, διὰ τούτου ἐπικαλεῖσθε τὴν

μητέρα γῆν. Ὅθεν ἐπίχουσαν οἱ Πελασγοὶ καὶ

κατέστησαν τὸ μαυταίου. Μέλαινας δὲ εἶπον τὰς

γυναῖκας, ἐπειδὴ ἦσαν Αἰγύπτιαι, καὶ μέλαινα

ἴσως τὸ χροῖμα.

§. ε'. Ἄλλαι ὁμως λέγουσιν, ὅτι οἱ Πε-

λασγοὶ κατέστησαν τὸ μαυταίου, καὶ πρότερον

μὲν εἶχον ἀνδρας Ἰερεῖς καὶ προφήτας, ὡς λέγει

καὶ ὁ Ὅμηρος, ὅστις ὀνομάζει αὐτοὺς Σελλοὺς

ἀντιπόδας· ὃ δὲ Πλάτωνος λέγει αὐτοὺς Ἰα-

λοῦς. Ἐπεὶ δὲ ὀνομάζω αὐτοὺς καὶ Τομούρους

ἀπὸ τοῦ ὄρουσ, ὡς εἶρηται. Μετὰ δὲ ταῦτα διώ-

ρισαν γυναῖκας Ἰερείας. Ὅθεν, ὅτε ἦλθεν ὁ Πρῶ-

τος ἐκεῖ, εἶσε τρεῖς Ἰερείας, διαφόρου ἡλι-

κίας. Καὶ ἡ μὲν πρεσβυτάτη ὠνομάζετο Προμεί-
 ρεια. Ἡ δὲ μεσαία Τιμαρέτη, καὶ ἡ νεωτότη
 Νικάνδρα. Πελεισῶας δὲ ὠνόμαζον τὰς Ἱερείας
 οἱ ὄρχειοι, εἰώτι ἡ πελειῶς ἦτον σύμβολον φι-
 λανδρείας, σωφροσύνης καὶ καθαρότητος. Ὅθεν
 ἔλεγον πελειάδα τὴν γυναῖκα, ἃν ἔμευε γήρα
 μέγχοι θανάτου, μετὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός
 αὐτῆς. Οἱ δὲ Μολοσσοὶ ὠνόμαζον πελείους τοὺς
 γέρουτας, καὶ πελειάδας τὰς γράϊας. Πελειάδες
 δὲ κυρίως ὠνομάζονται αἱ μελαιναὶ καὶ καυ-
 ρόχροαι περιστεραί. Ὅθεν ἔλεγον πέλιον καὶ τὸ
 τοιοῦτου χροῶμα. Πελειῶδες ἄρα αἱ χεῖραι, φο-
 ροῦσαι μέλανα ἱμάτια. Αὗται λοιπὸν αἱ γυναῖ-
 κες ἐκόμισαν ἐκεῖ τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν.

§. 5. Ἡ δὲ κατασκευὴ τοῦ μαντείου ἦτον
 μηχανικὴ. Τὸ ἱερόν τοῦτο εἶχε τείχευς,
 ἀλλὰ μόνον δύο σύλους παραλλήλους εἰς σχῆ-
 μα πύλης κατὰ τὸ ἔμπροσθεν μέρος. Πλησίον
 δὲ τοῦ εὐὸς σύλου εἶχον λέβητα μέγαν χαλκοῦν,
 καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους πολλοὺς συνεχεῖς εἰς σχῆ-
 μα κυκλωειδῆς μέχοι τοῦ ἄλλου σύλου. Εἰς τοῦ
 ἄλλου σύλου εἶχον παιδίον ἢ ἄγαλμα τοῦ Διὸς,
 μηχανικῶς κατασκευασμένον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει
 μάστιγα χαλκῆν, καὶ ὅτε ἔπευεν ὁ ὄναμος, δέκτο

υει τὴν μάστιγα, ὡς ἐτυπτεν ἀκαταπαύτως τὸν
 μέγαν λέβητα. Ἐκείθεν δὲ ἐκίργετο ὁ κρότος διὰ
 τῶν ἄλλων λέβητων, ὡς ἤλεκτρισμός, καὶ ἀπε-
 τέλει ἤχου συνεχῆ, θαυμάσιον καὶ ἀνέκφραστον,
 ὡς λέγουσιν, ὅτι ἂν ἐκνεῖτο ὀλίγον μίνου ἢ
 μᾶστιξ, ὁ κρότος οὐκ ἔπαυεν ὅλην τὴν ἡμέραν.
 Καὶ ὅτου ἐκτυποῦσε ἅπαξ μόνον εἰς τὸν λέβητα
 ἐδύνατο καὶ μετρήσῃ τις τετρακοσίους ἀριθμούς,
 ἕως καὶ παύσῃ ὁ ἤχος. Ὅθεν ἐγένετο παρεμμία,
 Δωδωναίου χαλκείου, καὶ Κερκυραίων μᾶστιξ, ἐπὶ
 τῶν πολυλόγων λεγομένη, ἐπειδὴ οἱ Κερκυραῖοι
 ἀφίερων τὴν μάστιγα ταύτην. Ἐλόμενον δὲ
 τριῶν εἰδῶν μαντεύματα· ἓκ τοῦ ψιθυρίσματος
 τῶν φύλλων τῆς ὄρυός, ἓκ τοῦ κινήματος τοῦ
 ὕδατος τῆς πηγῆς, καὶ ἓκ τοῦ ἤχου τοῦ χαλκοῦ
 ἐκείνου ὄργανου. Ἐδίδουτο ὅμως καὶ ἔγγραφοι
 γρησμοί, πλὴν πολλοὶ σκοτεινοί, ὡς ἐνίοτε ἔλυεν
 ἢ Πυθία τὴν εὐνοίαν αὐτῶν. Τοῦτο τὸ μαν-
 τεῖον τὸ ἀρχαιότατον τῆς Ἑλλάδος ἐν εἶχεν
 ἀπειρα ἀφιερώματα, ἐπειδὴ ἤρχοντο παντογέ-
 θεν θεοραί. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἔπεμπεν τρίποδας
 πολλὰς κατ' ἔτος, ὡς φέρου, κατὰ τινα γρησ-
 μόν, διότι ἐζήρευσαν τὴν μίαν Ἰέρειαν. Ἐπειδὴ
 ἠρώτησαν ποτε τὸ μαντεῖον διὰ τινα αἰτίαν, ἢ

δὲ Ἰέρεια εἶπεν, ἂν θείλουν νὰ εὐδοκημῆσῃ τὸ ἐπιχείρημα αὐτῶν, νὰ πράξωσι πρῶτον τινα ἀσίδειαν ὅθεν ἔκαυσαν αὐτήν. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πολλοὺς χρησμούς τοῦ Μαντείου τούτου, περι ὧν ἀναφέρει καὶ ὁ Δημοσθένης (α).

Θ. ζ. Τοιαῦτα μὲν λέγουσι περὶ τοῦ Μαντείου. Τὰ δὲ ὀνόματα τῶν θεῶν ἦλθον ὑσερου ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐδέχθησαν αὐτὰ καὶ οἱ Πελασγοὶ τῆς Ἡπείρου, κατὰ τὴν συμβουλήν τοῦ Μαντείου. Καὶ τότε ἀφῆρσαν τὸ Μαντεῖον καὶ τὴν Δωδώνην εἰς τὸν Δία, τὴν μέγιστον πάντων τῶν θεῶν, κατὰ τὴν γνώμην ταύτην. Τοῦ δὲ Ποσειδῶνος τὴν λατρείαν ἐκόμισεν ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος (β), ὅτι οἱ Ἡπειρῶται δὲν ἐγνώριζον τότε οὔτε τὸ ἄλας, οὔτε τὴν ναυτικὴν, οὔτε τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος, οὔτε τὴν θάλασσαν αὐτήν. Οὗτοι ὅμως ἦσαν πρὸς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς Ἡπείρου, ὅπου ἔκτισε τὴν πόλιν ὁ Ὀδυσσεὺς, ὡς εἴρηται. Ἐβασίλευε δὲ τότε ἐκεῖ τις Τυρίμμας ὀνομαζόμενος.

(α) Μηδ. Στρίβ. 9'. 402.

(β) Ὀδυσ. Α. 120.

μενος, ὅς τις εἶχε θυγατέρα ὠραία, ἣτις ὠνομάζετο Εὐρύππη. Ἐκ ταύτης ἐγένευσεν ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν Εὐρύππιδαν, τὸν ὁποῖον ἐφρόνυσεν ὑπερὸν εἰς τὴν Ἰθάκην αὐτὸς ὁ Ὀδυσσεὺς, ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῆς Πηνελόπης (α).

§. η'. Τριούτων μὲν ἦτον τὸ θρησκευτικὸν ἔθνος τῶν ἀρχαίων ἠπειρωτῶν Πελασγῶν. Ἐπειτα δὲ αἱ ἀποικίαι ἐκρίνον καὶ τὰ νεώτερα ἔθνη αὐτῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἠπειρον, καὶ οὕτως ἡ μῆξις αὐτῆ καὶ σύγκρασις ἐσχημάτισεν μίαν κοινὴν θρησκείαν εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἠπειρον, Μακεδονίαν, Ἰταλίαν, Ἰωνίαν καὶ πανταχοῦ, ὅπου ἦσαν Ἕλληνες, ἐκτός τινων τροπικῶν καὶ ἰδιαίτερος πῶς γενομένων ἐθίμων. Ἡ δὲ βάση τῆς θρησκείας ἦτον πανταχοῦ ἡ αὐτή. Ὅθεν βλέπομεν, ὅτι μεταχειρίζοντο καὶ οἱ ἠπειρῶνται τὰ μαντεῖα εἰς πᾶσαν ἐπιχείρησιν, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, καὶ μάλιστα λέγουσιν, ὅτι ὁ Πύρρος ἠρώτησε καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον, ὅτε ἐμελλε νὰ κρατεύσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἔλαβε χρησμὸν λοξόν. Οἱ μὲν Μολοσσοὶ ἐφύλαττον πολὺ τὴν Ἰαεσίαν. Δηλαδή,

---

(α) Παρθέν. γ'.

ὅτε κατέφρουγέ τις Ἰκέτις πρὸς αὐτοὺς, δὲν τὸν ἔδειξεν, ὡς δὲν ἔδωκαν καὶ τὸν Θεμιστοκλῆα. Ἐπι δὲ εἰς τὰς ὀρκωμοσίας ἔσφαζον βοῦς, καὶ ἔκαπτον αὐτοὺς εἰς τμήματα μικρὰ, ἔπειτα ὤμνουν. Τοῦτο δὲ ὀφθαλμοῖ, ὅτι οὕτω γὰρ κοπή καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀθέτουτος τὸν ὄρκον. Ὄθεν ἡ παρρημία, βοῦς ὁ Μολοττῶν, ἐπὶ πραγμάτων διηρημένων καὶ κατακεκομμένων λεγομένη. Ὅτι δὲ ἦσαν φιλοικτίρμονες οἱ Μολοσσῶν, τὸ ἔδειξαν πολλάκις, καὶ μάλιστα ὁ Πύρρος εἰς πολλὰς περιστάσεις, ὡς καὶ ὅταν ἦνρε τινα σκύλον, φυλάττοντα τρεῖς ἡμέρας νεκρὸν τὸν ἀθέτουτην αὐτοῦ εἰς τὴν ἐρημίαν, ὅπου ἐφύνευσαν αὐτὸν τρεῖς στρατιῶται· καθότι τὸν μὲν νεκρὸν ἔθαψε, τὸν δὲ σκύλον ἔλαβε καὶ ἔτρεφεν. Ἐπειτα εἰς μίαν ἐπιβώρησιν τοῦ στρατεύματος, ἐκλήθητο ὁ Πύρρος καὶ ἐθεώρει τοὺς στρατιώτας διαβαίνοντας. Ἐκλήθητο δὲ πλησίον αὐτοῦ καὶ ὁ σκύλος, καὶ ἐγνώρισεν τοὺς φρονεῖς τοῦ δεσπότη αὐτοῦ. Ὄθεν ὤρμησεν μὲν τοιαύτην μανίαν πρὸς αὐτοὺς, ὡς ἐπωπεύθη ὁ Πύρρος, καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς εἰς ἐξέτασιν, ἔνθα ἐμαρτύρησαν τὸν φόνον, καὶ ἐτιμωρήθησαν. Οἱ δὲ Αἰθῆκες, οἵτινες ἦσαν μεταξὺ τῶν Τυμφαίων καὶ Ἀθαμάνων, εἰς τὸ ὄρος

Πύδον, ἧσαν ἐπιρόσσεις εἰς τὸ ληστύειον. Διὰ τοῦτο μάλιχα ἐδέωξεν αὐτοὺς ὁ Πειρίθους ἐκ τῆς Θεσσαλίας. Ἄπαντες δὲ οἱ Ἡπειρώται ἧσαν πικροὶ πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τοὺς συμμάχους αὐτῶν, ὥστε ἐκαυδύνευον καὶ ὑπὲρ ἐκείνων.

§. 9. Περὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ συστήματος καὶ τῆς νομοθεσίας τῶν Ἡπειρωτῶν, δὲν ἔχομεν γνῶσιν περιστατικὴν, ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα δὲν ἐσώθησαν εἰς ἡμᾶς. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὅς τις ἔγραψε τὰς πολιτείας τούτων πόλεων, ἔγραψε καὶ τῆς τῶν Ἡπειρωτῶν, ὡς ἀναφέρει Στέφανος ὁ Βυζάντιος, ὅπως δὲν ἐσώθησαν ὁμοίως ἔγραψε καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός, καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνός, καὶ ὁ Ριανός, καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ δὲν σώζονται, ἐκτὸς τῶν τεμαχίων. Μόνον ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε ἐκτὸν πενήντα ὀκτώ πόλεων πολιτείας, ὡς λέγει ὁ Λαέρτιος, ὧν τὰ ὀνόματα ἀναφέρει ὁ Φαβρίκιος, οὐχὶ ὅμως ὅλα, ἀλλ' ὅσα ἐδυσνήθη ὑὰ συνάξῃ, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς διαφόρους συγγραφεῖς, ἐπειδὴ ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει μόνον τὸν ἀριθμὸν. Εἶδομεν ὅμως, ὅτι ἡ διοίκησις τῶν Ἡπειρωτῶν ἦτον μοναρχικὴ, καθὼς καὶ ἔλων τῶν ἀρχαίων ἔθνων· ὅτι ἧσαν πολλὰι διοικήσεις εἰς τὴν Ἡπειρὸν, καὶ κατὰ τοὺς